

Ger van Krieken | Fred Vasquez | Peter Alderliesten | Ardi Verduyn | Bert van Beek

Fabels en feiten rond de EN 1090 en CE-markering

Of het nu gaat om kleine of grote ondernemingen, veel staalconstructiebedrijven zitten met allerlei praktische vragen rondom de eisen die de EN 1090 stelt. Lastechniek nodigde een aantal deskundigen uit voor een rondetafelgesprek, waaronder één van de oorspronkelijke vertalers van de Engelstalige norm naar het Nederlands. Een leerzame bijeenkomst, waarin verschillende fabels werden weerlegd.

door Geri van Krieken en Margriet Wennekes, fotografie Bert de Jong

Aan de vergadertafel bij Koninklijke Metaalunie in Nieuwegein verzamelden zich de deelnemers aan het gesprek: vijf ervaren mensen uit de laswereld, elk met een eigen kijk op het nut en de noodzaak van de EN 1090.

- Fred Vasquez heeft als directeur van de Samenwerkende Nederlandse Staalbouw (SNS) veel contact met staalbouwbedrijven die direct met de norm EN 1090 te maken hebben.
- Bert van Beek, eigenaar van Telford Consult, is een van de vertalers van de EN 1090 (deel 1 en 2) naar het Nederlands. Hij zit nu in Europese commissie die verantwoordelijk is voor de aanpassingen van deze norm.
- Peter Alderliesten is hoofd productie bij Volker Staal en Funderingen, onderdeel van Volker Wessels. Hij heeft een lastechnische achtergrond en heeft vanuit zijn functie ervaring met het certificatie-traject volgens EN 1090-1.
- Ardi Verduyn is eigenaar van een lastechnisch adviesbureau en heeft veel contact met bedrijven die moeten voldoen aan de eisen van de EN 1090.
- Gespreksleider is Geri van Krieken. Met haar jarenlange werkervaring als laspraktijkengineer voor verschillende organisaties, waaronder het NIL, is zij goed bekend met certificatie en de norm EN 1090.

Waarom is de EN 1090 eigenlijk ooit ontstaan? Met het beantwoorden van deze vraag wordt meteen het eerste misverstand uit de weg geruimd door Bert van Beek. “De EN 1090 is niet ‘bedacht door Europa’; de norm is ontwikkeld op verzoek van de industrie zelf. Het belangrijkste doel was, en is, om in heel Europa dezelfde regels te krijgen voor bouwproducten. Dat vergemakkelijkt de handel en levert een bijdrage aan een grotere veiligheid.”

Een van de 568

De EN 1090-1 is slechts één van de 568 normen die vallen onder de Verordening Bouwproducten. Bij de eerste 567 normen is de invoering geruisloos verlopen (denk aan normen voor toevoegmaterialen, staalsoorten enzovoort.) Waarom hebben bedrijven dan nu zoveel moeite met de EN 1090? Volgens Geri van Krieken komt dat omdat in de EN 1090 veel meer staat beschreven dan in andere normen. “Frappant is wel dat lassen, hoewel het slechts een klein onderdeel uitmaakt van de totale norm, nou juist het deel is waar iedereen over valt. Je hoort niemand over alle andere zaken, zoals bouten, maattoleranties, enzovoort.” Ardi Verduyn denkt dat het vooral komt door de onbekendheid met certificeren en het aanstellen van een lascoördinator. “Bedrijven krijgen er geen grip op wat er precies moet gebeuren. Ze sturen hun beste lasser op las-

coördinatorcursus, maar die weet vervolgens ook niet wat hem te wachten staat.” Toch zou dat allemaal bekend moeten zijn, stelt Bert van Beek, omdat het sinds 2009 al in de EN 1090-2 staat beschreven. “Al jaren staat in bijna ieder bestek dat men moet voldoen aan de EN 1090-2. De EN 1090-2 is een dik boek met alle technische regels. Daar staat ook in dat lassers gecertificeerd moeten zijn en dat je een lascoördinator moet hebben. Het verbaast me dat de invoering van de EN 1090-1 ineens zoveel vragen oproept. De EN 1090-1 is maar een dun boekje, dat vooral de CE-markering regelt.”

Uitvoeringsklassen

Geri van Krieken: “Het is ook wel snel en gemakkelijk op papier gezet dat je moet voldoen aan de EN 1090-2, maar het probleem wordt wel bij de fabrikanten neergelegd. Waar je bijvoorbeeld tegenaan loopt is de onduidelijkheid over de uitvoeringsklasse. [De norm EN 1090 kent vier uitvoeringsklassen: EXC1 tot en met EXC4, red] Als de uitvoeringsklasse niet genoemd wordt, geldt automatisch EXC2, maar consultants adviseren vaak om een hogere klasse toe te kennen: EXC3 of zelfs EXC4. Dat kost de fabrikant vooral veel geld, maar levert geen betere constructies op.” Bert van Beek: “Dat klopt, maar dat gaat beter worden. Het bepalen van de uitvoeringsklasse gaat geregeld worden in bijlage C van Eurocode 3, die nu als ontwerp is gepubliceerd. De uitvoeringsklasse wordt nu nog bepaald aan de hand van de informatieve bijlage B van de EN 1090-2. Ik ken tientallen voorbeelden waarbij een handtekening is gezet voor EXC4, terwijl die klasse bijna nooit van toepassing is en eigenlijk alleen voor kernreactoren is bedoeld. Het is zeker misgegaan, maar dat is niet alleen te wijten aan het ingenieursbureau; het is ook een fout geweest van de fabrikant. Die had eerder aan de bel moeten trekken.”

“Ik vind het uitgangspunt van de EN 1090 prima; de norm biedt duidelijkheid en in principe valt er goed mee te werken.”

Peter Alderliesten haakt hierop in, door te stellen dat er van de ondernemers zelf ook wel het een en ander verwacht mag worden. “Ook de kleinste ondernemers moeten alles op de rit hebben en zijn best in staat om een norm te lezen. Ik vind het uitgangspunt van de EN 1090 prima;

“Bedrijven krijgen er geen grip op wat er precies moet gebeuren. Ze sturen hun beste lasser op lascoördinatorcursus, maar die weet vervolgens ook niet wat hem te wachten staat.”

de norm biedt duidelijkheid en in principe valt er goed mee te werken. De praktische uitvoerbaarheid moet wel nog gefinetuned worden. Natuurlijk is het even schrikken als je ziet wat er allemaal van een lascoördinator wordt verwacht. Maar in beginsel is het een goed uitgangspunt.”

Certificeren voor uitvoeringsklasse 1 kan ook!

Ardi Verduyn maakt duidelijk dat de kleine ondernemer, die leeft van het maken van een dakspant, trap of balkon voor een nieuwbouwwoning, niet zit te springen om de nieuwe regelgeving. “Maar voor werk dat valt onder EXC1, en dat is best veel, hoef je helemaal geen lascoördinator te hebben”, zegt Bert van Beek. “Ik vind het dan ook vreemd dat nog geen enkel bedrijf in Nederland is gecertificeerd voor deze uitvoeringsklasse. In Duitsland zie je dat dit wel al veel gedaan is.” Hier blijkt nog een belangrijke taak te liggen voor voorlichters. Voor veel werk is certificatie voor EXC1 voldoende en is het niet nodig om voor EXC2 of EXC3 gecertificeerd te worden. EXC4 zou bijna helemaal nooit moeten worden vereist. In de nieuwe tabel uit Eurocode 3 is EXC4 zelfs niet eens meer opgenomen, maar wordt alleen nog vermeld in een voetnoot. Fred Vasquez: “In de Duitse Bouwwet is een verplichte indeling gemaakt in uitvoeringsklassen. We willen in Nederland dezelfde indeling maken, waardoor uitvoeringsklassen op dezelfde manier worden beoordeeld. Als we dat doen, wordt het voor de ontwerper ook gemakkelijker.”

“Waar je bijvoorbeeld tegenaan loopt is de onduidelijkheid over de uitvoeringsklasse.”

Wat is een bouwwerk

Maar voor welke producten is het nu verplicht om een CE-markering aan te brengen? Hier worden nog steeds veel vragen over gesteld. Blijkbaar is de definitie van een bouwproduct niet eenduidig genoeg: “elk product of kit dat wordt vervaardigd en in de handel wordt gebracht om blijvend te worden verwerkt in bouwwerken of delen daarvan, en waarvan de prestaties gevolgen hebben voor de prestaties van het bouwwerk met betrekking tot de fundamentele eisen voor bouwwerken.” Maar wat is een bouwwerk? Is een trap een bouwwerk? Het antwoord is ja. Fred Vasquez vertelt dat Metaalunie en SNS in het vierde kwartaal van 2013 bijeenkomsten hebben gehouden over de EN 1090 en CE-markering. “Daar kwamen 1.200 ondernemers op af, dus het onderwerp leeft. Bijna alle vragen na afloop hadden betrekking op de vraag: wat is een bouwwerk, en zeg alsjeblieft dat ik niet aan de verplichting van de CE-markering hoef te voldoen.” Peter Alderliesten draait het liever om, want waarom zou je niet onder de norm willen vallen? “Je wilt toch een kwalitatief goed product maken? Als je alleen al beschrijft hoe je iets maakt binnen je bedrijf, dan heb je al een heel systeem.” Fred Vasquez beaamt dit: “In onze workshops om te komen tot een FPC-handboek vragen we de cursisten: schrijf op wat je doet. Als je geen systematiek zou hebben in je bedrijf, heb je geen bestaansrecht. Ook lascoördinatortaken worden in de praktijk al uitgevoerd; de functie is alleen nog niet benoemd. Puur op basis van ervaring en liefde voor het vak kun je die functie heel goed vervullen. Het gaat niet om diploma's. Als de cursisten dat horen, gaat er al een zucht van verlichting door de zaal.”

“Bijna alle vragen na afloop hadden betrekking op de vraag: wat is een bouwwerk, en zeg alsjeblieft dat ik niet aan de verplichting van de CE-markering hoef te voldoen.”

Bangmakerij

Peter Alderliesten vindt het belangrijk ervoor te waken dat het kwaliteitssysteem alleen op papier geregeld is. “Daar wordt het product niet beter van. Het gaat om de kennis en kunde van mensen met ervaring. Iedereen kan een boek leren, maar daarmee heb je nog geen verstand van zaken.” Een opleiding volgen maakt je niet vanzelf een goede lascoördinator, vindt ook Geri van Krieken. “Vergelijk het maar met een rijbewijs. Met het roze papiertje ben je ook niet automatisch een goede chauffeur. Maar ik zie ook veel

“Ik ken tientallen voorbeelden waarbij een handtekening is gezet voor EXC4, terwijl die klasse bijna nooit van toepassing is.”

bangmakerij in de markt: mensen komen op (kader)opleidingen waar ze helemaal niet op hun plaats zijn. Om een lascoördinator te kunnen zijn is een kaderopleiding (IWS, IWT of IWE) niet vereist, maar vaak wordt dit wel gedacht, omdat het niveau van deze opleidingen als voorbeeld in de norm wordt genoemd.”

Fred Vasquez: “Vanuit SNS en Metaalunie doen we ons best om de kwaliteit te bewaken van de lascoördinatoropleidingen die wij geven. Dat doen we in samenwerking met de vier andere organisaties in Nederland die de erkende opleidingen RWC mogen geven [RWC staat voor Responsible Welding Coordinator, red.]. In die opleidingen geven we een reëel beeld van wat echt nodig is. Een cursist die niet slaagde voor het examen, bleek tijdens een professioneel interview wél voldoende kennis in huis te hebben voor de functie van lascoördinator. Niet het diploma, maar aantoonbare kennis is dus wat telt.”

Tips

De kosten voor een certificatietraject kunnen zeer sterk uiteenlopen. Het is dan ook belangrijk om goed geïnformeerd het traject in te gaan en ‘huiswerk te maken’. Een goed startpunt is de website van Koninklijke Metaalunie. Kleine bedrijven zouden serieus moeten overwegen om zich te laten certificeren voor EXC1. Dit is een vrij eenvoudig traject, waar veel bedrijven mee geholpen zouden zijn. Een lascoördinator is in die klasse niet verplicht. Verder moet kritisch worden beoordeeld óf en welke lasmethodekwalificaties (LMK's) werkelijk nodig zijn. Als de lasmethode kan worden goedgekeurd op basis van beproefde toevoegmaterialen (EN-ISO 15610) hoeft niet in een LMK geïnvesteerd te worden. De normen EN-ISO 15611 (goedkeuring op basis van opgedane laservaring) en EN-ISO 15612 (goedkeuring op basis van een standaardlasmethode) dekken uitvoeringsklasse 2 voor het grootste deel wel af; dit scheelt echt in de kosten. Vraag bij meerdere partijen offertes aan en kijk heel goed wat je nodig hebt, een onsje meer of een uitvoeringsklasse extra kan een onnodig dure en ingewikkelde aangelegenheid zijn. Al met al hoeft het traject voor de kleinere staalbouwbedrijven helemaal niet zo moeilijk en kostbaar te zijn: schrijf gewoon op wat je doet.

Fabels en feiten

Fabel: Als je een onderdeel uit een constructie kunt halen zonder dat de constructie uit elkaar valt of instort, is dit geen dragend deel en valt het niet onder de EN 1090-1.

Feit: Het woord “dragend” moeten we vergeten. In de norm is sprake van “constructieve onderdelen”. Een trap, een leuning en een gevelsteun zijn ook constructieve onderdelen. Al deze onderdelen moeten aan de eisen van de EN 1090-1 voldoen wanneer zij zijn gemaakt van staal of aluminium.

Fabel: De CE-markering volgens EN 1090-1 geldt alleen voor alles wat je in de werkplaats maakt, dus op de bouwplaats mag je maar aanrommelen.

Feit: Op een bouwplaats gelden de nationale wetgeving en de eisen van de overeenkomst. Gewoonlijk is EN 1090-2 voorgeschreven en daarin is precies vastgelegd hoe je moet werken op de bouwplaats.

Fabel: Een diploma is vereist voor de functie van lascoördinator.

Feit: Een diploma is niet vereist. Een lascoördinator moet wel kunnen aantonen dat hij/zij voldoet aan het gevraagde kennisniveau, bijvoorbeeld aan de hand van een professioneel interview.

Fabel: Het is voor een bedrijf goed om zich voor de hoogst mogelijke uitvoeringsklasse te laten certificeren.

Feit: Het is goed om de best passende uitvoeringsklasse te kiezen. Anders kost het een bedrijf (en dus de klant) alleen maar geld, zonder dat dit de kwaliteit ten goede komt.

Fabel: Je moet volgens de EN 1090-2 in het kader van naspeurbaarheid bijhouden wie wat gelast heeft.

Feit: De norm EN 1090-2 schrijft dit niet voor. Het kan wel door de klant geëist worden, maar dan is het een aanvullende klantspecifieke eis die boven de EN 1090-2 uitstijgt.

Fabel: Materialen moeten worden overgestempeld voor EXC3 en EXC4.

Feit: Het overstempelen van materialen hoeft niet. Volledige naspeurbaarheid voor EXC3 en EXC4 is weliswaar vereist, maar dit mag een administratief systeem zijn.